

Teismo praktikos rinkinys

GENERALINIO ADVOKATO
MACIEJ SZPUNAR IŠVADA,
pateikta 2018 m. spalio 25 d.¹

Byla C-469/17

**Funke Medien NRW GmbH
prieš
Bundesrepublik Deutschland**

(*Bundesgerichtshof* (Aukščiausiasis Federalinis Teismas, Vokietija) pateiktas prašymas priimti prejudicinį sprendimą)

„Prašymas priimti prejudicinį sprendimą – Autorių teisės ir gretutinės teisės – Atgaminimo teisė – Teisė viešai skelbti kūrinius ir teisė padaryti viešai prieinamus kitus saugomus objektus – Išimtys ir apribojimai – Perkėlimo į valstybių narių teisę tvarka – Vertinimas atsižvelgiant į pagrindines teises – Išsamus pobūdis“

Įvadas

1. „Vakarų fronte nieko naujo“ – taip buvo pranešta, matyt, pačioje garsiausioje ataskaitoje apie ginkluotųjų pajėgų operacijas literatūros istorijoje. Šiam sakiniui, esančiam Erich Maria Remarque romane tokiu pačiu pavadinimu², kaip ir visam šiam kūrinii, žinoma, buvo taikoma autorių teisių apsauga. Nagrinėjant šią bylą Teisingumo Teismui pateiktas sudėtingesnis klausimas: ar ataskaitai apie ginkluotųjų pajėgų operacijas, ne išgalvotai, o visiškai realiai, kaip ir kitiems literatūros kūriniams, gali būti taikoma autorių teisių apsauga, kokia suderinta Sąjungos teisėje?

2. Sprendžiant šį klausimą kyla dar du klausimai: pirma, ar tokia ataskaita atitinka reikalavimus, kuriuos turi atitikti tekstas tam, kad jį būtų galima laikyti autorių teisių saugomu kūriniu ir kurie kyla ne tik iš pačių autorių teisių, bet ir iš Teisingumo Teismo jurisprudencijos? Antra, ar reikia atsižvelgti į kitus veiksnius, pirmiausia į saviraiškos laisvę, įtvirtintą Europos Sąjungos pagrindinių teisių chartijoje (toliau – Chartija), siekiant patikslinti ar net atmesti šios apsaugos taikymą? Mano nuomone, siekiant pateikti naudingą atsakymą prašymą priimti prejudicinį sprendimą pateikusiam teismui, reikia atsakyti į abu šiuos klausimus.

¹ Originalo kalba: prancūzų.

² Remarque, E. M., *Im Westen nichts Neues*, Propyläen Verlag, Berlin, 1929; leidimas lietuvių k.: Remarque, E. M., *Vakarų fronte nieko naujo* (iš vokiečių k. vertė Jonas Kabelka), Vilnius, *Alma littera*, 2010.

Teisinis pagrindas

Sąjungos teisė

3. 2001 m. gegužės 22 d. Europos Parlamento ir Tarybos direktyvos 2001/29/EB dėl autorių teisių ir gretutinių teisių informacinėje visuomenėje tam tikrų aspektų suderinimo³ 2 straipsnyje nustatyta:

„Valstybės narės nustato išimtinę teisę leisti arba uždrausti tiesiogiai ar netiesiogiai, laikinai ar nuolat bet kuriuo būdu ir bet kuria forma atgaminti visą arba iš dalies:

a) autoriams – savo kūrinius;

<...>“

4. Šios direktyvos 3 straipsnio 1 dalyje nurodyta:

„Valstybės narės nustato autoriams išimtinę teisę leisti arba uždrausti bet kokį savo kūrinių viešą skelbimą laidais ar bevielėmis ryšio priemonėmis, įskaitant savo kūrinių padarymą viešai prieinamais tokiu būdu, kad visuomenės nariai galėtų juos pasiekti individualiai pasirinktoje vietoje ir pasirinktu laiku.“

5. Minėtos direktyvos 5 straipsnio 3 dalies c ir d punktuose įtvirtinta:

„Valstybės narės 2 ir 3 straipsniuose nustatytoms teisėms gali nustatyti išimtis arba apribojimus šiais atvejais, kai:

<...>

c) atgaminami spaudoje, viešai skelbiami ar padaromi viešai prieinami paskelbti straipsniai aktualiomis ekonomikos, politikos ar religijos temomis ar atgaminamos kūrinių ar kitų panašaus pobūdžio objektų transliacijos, tais atvejais, kai toks naudojimas nėra aiškiai uždraustas teisių turėtojų ir jeigu nurodomas šaltinis, įskaitant autoriaus vardą, arba naudojami kūriniai ar kiti objektai norint pranešti apie tuo metu vykstančius įvykius tiek, kiek tai pateisina informacijos tikslai, su sąlyga, kad būtų nurodytas šaltinis, įskaitant ir autoriaus vardą, išskyrus tuos atvejus, kai to neįmanoma padaryti;

d) cituojama, pavyzdžiui, kritikos ar apžvalgos tikslais, jeigu šios citatos susijusios su kūriniu ar kitu objektu, kuris jau yra teisėtai padarytas viešai prieinamu, ir jeigu nurodomas šaltinis, įskaitant autoriaus vardą, išskyrus atvejus, kai to padaryti neįmanoma, ir jeigu toks naudojimas atitinka sąžiningumo praktiką ir yra tokio masto, kokio reikia konkrečiam tikslui;

<...>“

3 OL L 167, 2001, p. 10; 2004 m. specialusis leidimas lietuvių k., 17 sk., 1 t., p. 230.

Vokietijos teisė

6. Direktyva 2001/29 į Vokietijos teisę perkelta 1965 m. rugsėjo 9 d. *Gesetz über Urheberrecht und verwandte Schutzrechte – Urheberrechtsgesetz* (A autorių teisių ir gretutinių teisių apsaugos įstatymas, toliau – *UrhG*). Šio įstatymo 2 straipsnyje išvardytos saugomų kūrinių rūšys. Šio straipsnio 2 dalyje nustatyta:

„Pagal šį įstatymą kūriniams laikomi tik individualūs intelektualiniai kūriniai.“

7. Dėl oficialių tekstų apsaugos minėto įstatymo 5 straipsnyje nurodyta:

„1. Įstatymai, dekretai ar oficialios nuomonės ir sprendimai, taip pat šių sprendimų aiškinamieji memorandumai nėra saugomi autorių teisių.

2. Autorių teisių nėra saugomi ir kiti oficialūs tekstai, kurie administravimo interesais paskelbti siekiant informuoti visuomenę; tačiau 62 straipsnio 1–3 dalių ir 63 straipsnio 1 ir 2 dalių nuostatos dėl draudimo keisti kūrinių ir šaltinio nurodymo taikomos *mutatis mutandis*.

<...>“

8. Autorių turimos atgaminimo teisė ir viešo paskelbimo teisė saugomos pagal *UrhG* 15 straipsnio 1 ir 2 dalis, o su pranešimais apie tuo metu vykstančius įvykius ir citavimu susijusios išimtys nurodytos šio įstatymo 50 ir 51 straipsniuose.

Faktinės aplinkybės, procesas ir prejudiciniai klausimai

9. Atsakovė, *Bundesrepublik Deutschland* (Vokietijos Federacinė Respublika), kas savaitę užsako parengti ataskaitą apie *Bundeswehr* (Federalinės ginkluotosios pajėgos, Vokietija) užsienyje vykdomas operacijas ir pokyčius šių operacijų rajone. Šios ataskaitos, pavadintos *Unterrichtung des Parlaments* (Informacija Parlamentui, toliau – *UdP*), nusiunčiamos tam tikriems *Bundestag* (Federalinio parlamento žemieji rūmai, Vokietija) nariams, *Bundesministerium der Verteidigung* (Federalinė gynybos ministerija, Vokietija) skyriams ir kitoms federalinėms ministerijoms, taip pat tam tikroms Federalinės gynybos ministerijai pavaldžioms tarnyboms. *UdP* laikoma „išlaptinta informacija“, kurios slaptumo lygis yra pats žemiausias. Be to, atsakovė skelbia *UdP* santraukas, pavadintas *Unterrichtung der Öffentlichkeit* (Informacija visuomenei, toliau – *UdÖ*).

10. Kasatorė *Funke Medien NRW GmbH* (toliau – *Funke Medien*), pagal Vokietijos teisę įsteigta bendrovė, valdo dienraščio *Westdeutsche Allgemeine Zeitung* interneto portalą. 2012 m. rugsėjo 27 d. ji paprašė leisti susipažinti su *UdP*, parengtomis nuo 2001 m. rugsėjo 1 d. iki 2012 m. rugsėjo 26 d. Šis prašymas buvo atmestas remiantis tuo, kad, paskelbus šią informaciją, būtų padarytas neigiamas poveikis su saugumu susijusiems Vokietijos federalinių ginkluotųjų pajėgų interesams. Vis dėlto kasatorė kažkaip gavo didžiąją dalį *UdP* ir nemažai jos paskelbė, pavadinusi *Afghanistan-Papiere* (dokumentai apie Afganistaną).

11. Vokietijos Federacinė Respublika, būdama tos nuomonės, kad *Funke Medien* pažeidė jos turimas autorių teises į šias ataskaitas, pareiškė ieškinį *Landgericht* (apygardos teismas, Vokietija), reikalaujama, kad *Funke Medien* nutrauktų veiksmus. Dėl šio teismo sprendimo *Funke Medien* pateikė apeliacinį skundą, jį apeliacinės instancijos teismas atmetė. Pateiktame kasaciniame skunde *Funke Medien* ir toliau reikalauja atmesti ieškinį dėl veiksmų nutraukimo.

12. Šiomis aplinkybėmis *Bundesgerichtshof* (Aukščiausiasis Federalinis Teismas) nusprendė sustabdyti bylos nagrinėjimą ir pateikti Teisingumo Teismui šiuos prejudicinius klausimus:

- „1. Ar Sąjungos teisės nuostatomis dėl autorių išimtinės teisės atgaminti savo kūrinius (Direktyvos 2001/29 2 straipsnio a punktas) ir juos viešai skelbti, įskaitant kūrinių padarymą viešai prieinamų (Direktyvos 2001/29 3 straipsnio 1 dalis), ir dėl šios teisės apribojimų bei jos išimčių (Direktyvos 2001/29 5 straipsnio 2 ir 3 dalys) paliekama veiksmų laisvė perkeliama į nacionalinę teisę?
2. Kaip reikia atsižvelgti į [Chartijoje] įtvirtintas pagrindines teises apibrėžiant Direktyvos 2001/29 5 straipsnio 2 ir 3 dalyse nustatytų autorių išimtinės teisės atgaminti savo kūrinius (Direktyvos 2001/29 2 straipsnio a punktas) ir juos viešai skelbti, įskaitant kūrinių padarymą viešai prieinamų (Direktyvos 2001/29 3 straipsnio 1 dalis), išimčių ir apribojimų taikymo sritį?
3. Ar gali pagrindinė teisė į informacijos laisvę ([Chartijos] 11 straipsnio 1 dalies antras sakiny) arba į žiniasklaidos laisvę ([Chartijos] 11 straipsnio 2 dalis) pateisinti papildomų išimčių ir apribojimų taikymą autorių išimtinėi teisei atgaminti savo kūrinius (Direktyvos 2001/29 2 straipsnio a punktas) ir juos viešai skelbti, įskaitant kūrinių padarymą viešai prieinamų (Direktyvos 2001/29 3 straipsnio 1 dalis), be jau Direktyvos 2001/29 5 straipsnio 2 ir 3 dalyse numatytų išimčių ir apribojimų?“

13. Prašymą priimti prejudicinį sprendimą Teisingumo Teismas gavo 2017 m. rugpjūčio 4 d. Rašytines pastabas pateikė *Funke Medien*, Vokietijos, Prancūzijos ir Jungtinės Karalystės vyriausybės, taip pat Europos Komisija. Šios suinteresuotosios šalys buvo išklaustos teismo posėdyje, įvykusiame 2018 m. liepos 3 d.

Analizė

Prejudicinių klausimų priimtinumai

14. Pagrindinė byla susijusi su aplinkybe, kad *Funke Medien* viešai paskelbė *UdP*, t. y. nuolat rengiamas ataskaitas, kuriomis informuojama apie Vokietijos federalinių ginkluotųjų pajėgų užsienyje vykdomas operacijas ir į kurias Vokietijos Federalinė Respublika teigia turinti autorių teises. Konkretus šių dokumentų turinys mums nežinomas, nes *Funke Medien* turėjo pašalinti juos iš savo interneto svetainės. Tačiau yra galimybė susipažinti su *UdÖ*, t. y. su vieša *UdP* versija. Per teismo posėdį šalys nesutarė dėl šių dviejų versijų skirtumų: Vokietijos vyriausybės nuomone, *UdP* yra daug išsamesnė nei *UdÖ*, o *Funke Medien* manymu, *UdP* pateikiama tik truputį daugiau duomenų nei *UdÖ*. Bet kuriuo atveju tai, kad *Funke Medien* nusprendė paskelbti *UdP*, kurią jai pavyko gauti, reiškia, kad abi versijos skiriasi pateikiamos informacijos atžvilgiu. Vis dėlto, mano nuomone, galima daryti prielaidą, kad net jei *UdP* yra išsamesnė, pateikimo (arba išraiškos, vartojant autorių teisių srities sąvoką) forma abiem atvejais yra tokia pati. Taigi atsižvelgdamas į šią formą, matomą iš *UdÖ*, labai abejoju, ar tokius dokumentus reikia laikyti kūriniiais, kuriems taikoma autorių teisių apsauga. Iš tikrųjų tai vien informacinio pobūdžio dokumentai, surašyti visiškai neutraliu stiliumi ir vartojant standartines formuluotes, kuriuose konkrečiai išvardijami įvykiai arba pranešama, kad nieko svarbaus neįvyko⁴.

⁴ Kaip pavyzdį norėčiau pacituoti ištrauką iš paskutinės *UdÖ*, su kuria galima susipažinti šios išvados rengimo metu, – iš 2018 m. rugsėjo 5 d. *UdÖ* Nr. 36/18. Pirmajame šio dokumento puslapyje pateikiamas scheminis vienos pasaulio dalies žemėlapis; jame matyti šalys, kuriose Vokietijos federalinės ginkluotosios pajėgos dalyvauja tam tikrose misijose. Toliau pateikiamas šių misijų sąrašas. Galiausiai nurodoma su įvairiomis misijomis susijusi informacija, pavyzdžiui:

15. Vis dėlto visuotinai sutariama dėl principo, pagal kurį autorių teisių apsauga taikoma ne mintims, o išraiškai. Mintys, kaip įprasta sakyti, gali lieti laisvai⁵ ta prasme, kad jų negalima monopolizuoti pasitelkiant autorių teises, kitaip nei patentų, kuriais saugomos idėjos, išradimai ir t. t., atveju. Autorių teisėmis apsaugomas tik būdas, kuriuo mintys perteiktos kūrinyje. Taigi pačios mintys, atsietos nuo bet kurio kūrinio, gali būti laisvai atgaminamos ir skelbiamos.

16. Šis minčių atskyrimas nuo autorių teisių suteikiamos apsaugos apima ir „gryną“ informaciją, t. y. pateiktą tokią, kokia ji yra. Nors ši informacija gali būti pateikta teksto forma, vis dėlto tai visada yra bazinis tekstas, kuriuo atsakoma į tris pagrindinius klausimus: Kas? Ką? Kada? Jei informacijos pateikimas nėra niekaip kūrybiškai papildytas, jis sutampa su pačia informacija. Todėl išraiškos monopolizacija pasitelkiant autorių teises galiausiai reikštų informacijos monopolizaciją. Tai, kad ši apsauga netaikoma grynai informacijai, buvo nurodyta dar 1886 m. rugsėjo 9 d. Berne pasirašytoje Berno konvencijoje dėl literatūros ir meno kūrinių apsaugos (1971 m. liepos 24 d. Paryžiaus aktas) su pakeitimais, padarytais 1979 m. rugsėjo 28 d. (toliau – Berno konvencija), pagrindiniame tarptautiniame autorių teisių apsaugos dokumente, kurio 2 straipsnio 8 dalyje nustatyta, kad „šioje [k]onvencijoje numatoma apsauga netaikoma pranešimams apie dienos naujienas arba įprastinės spaudos informacijos pobūdžio pranešimams apie įvairius įvykius“⁶.

„Resolute Support (RS)/NATO-Einsatz in Afghanistan

Train-Advise-Assist-Command (TAAC) North/Deutsches Einsatzkontingent

Die Operationsführung der afghanischen Sicherheitskräfte (Afghan National Defence and Security Forces/ANDSF) in der Nordregion konzentrierte sich im Berichtszeitraum auf die Provinz Faryab mit Schwerpunkt im Raum nördlich von Maimanah. Darüber hinaus wurden Operationen in den Provinzen Baghlan, Badakhshan, Kunduz und Takhar durchgeführt. Für den Bereich Kunduz gilt unverändert, dass das seit November 2016 gültige Sicherheitskonzept der ANDSF für das Stadtgebiet Kunduz für weitgehende Sicherheit und Stabilität sorgt.

Im Verantwortungsbereich des TAAC North kam es im Berichtszeitraum zu verschiedenen Angriffen auf Kontroll- und Sicherungsposten der ANDSF.

Deutsche Beteiligung: 1.124 Soldatinnen und Soldaten (Stand: 03.09.18).

(„Tvirta parama“ (angl. *Resolute Support* (RS) – NATO misija Afganistane

Mokymo, konsultavimo ir pagalbos dalinys Šiaurės regione (angl. *Train-Advise-Assist-Command* (TAAC) North) – Vokietijos karių kontingentas Atitinkamu laikotarpiu Afganistano nacionalinių gynybos ir saugumo pajėgų (angl. *Afghan National Defence and Security Forces* (ANDSF)) operacijos buvo vykdomos pirmiausia Farjabo provincijoje, ypatingą dėmesį skiriant regionui į šiaurę nuo Maimanos. Operacijos taip pat buvo vykdomos Baglano, Badachšano, Kundūzo ir Tacharo provincijose. Dėl Kundūzo provincijos pažymėtina, kad pagal ANDSF patvirtintą strategiją, numatytą dėl Kundūzo miesto zonos, nuo 2016 m. lapkričio mėn. ir toliau užtikrinamas saugumas ir stabilumas.

Zonoje, už kurią atsakingas TAAC Nord, atitinkamu laikotarpiu buvo užpulti įvairūs ANDSF kontrolės ir saugumo postai.

Vokietijos dalyvavimas: 1 124 kariai (2018.09.03)).

Kosovo Force (KFOR) / NATO-Einsatz im Kosovo

Keine berichtenswerten Ereignisse.

Deutsche Beteiligung: 315 Soldatinnen und Soldaten (Stand: 03.09.18).

(„Kosovo pajėgos“ (angl. *Kosovo Force* (KFOR) – NATO misija Kosove

Svarbių įvykių nebuvo.

Vokietijos dalyvavimas: 315 karių (2018.09.03)).

<...>“.

5 Vivant, M., Buguière, J.-M., *Droit d'auteur et droits voisins*, Dalloz, Paris, 2016, p. 151.

6 Europos Sąjunga nėra Berno konvencijos šalis, bet yra 1996 m. gruodžio 20 d. Ženevoje priimtos Pasaulinės intelektinės nuosavybės organizacijos (PINO) autorių teisių sutarties, įsigaliojusios 2002 m. kovo 6 d., šalis, o pagal šią sutartį jos šalys įsipareigoja laikytis Berno konvencijos 1–12 straipsnių (žr. 2000 m. kovo 16 d. Tarybos sprendimą 2000/278/EB dėl PINO autorių teisių sutarties ir PINO atlikimų ir fonogramų sutarties patvirtinimo Europos bendrijos vardu, OL L 89, 2000, p. 6; 2004 m. specialusis leidimas lietuvių k., 11 sk., 33 t., p. 208). Todėl su autorių teisėmis susijusius Sąjungos teisės aktus reikia aiškinti atsižvelgiant į minėtą konvenciją (žr. 2006 m. gruodžio 7 d. Sprendimo SGAE, C-306/05, EU:C:2006:764, 34 ir 35 punktus).

17. Be to, tam, kad išraišką būtų galima laikyti „kūriniu“ pagal autorių teises, ji turi būti „original[i] <...> tiek, kiek j[i] yra paties [individualus] autoriaus intelektualinis kūrinys“⁷. Šią autorių teisių, suderintų Sąjungos teisėje, pirmiausia Direktyvoje 2001/29, taikymo sąlygą, remdamasis šios direktyvos sistema ir Berno konvencijos sistema, nustatė Teisingumo Teismas. Tačiau ši sąlyga nebuvo pirmiausia nustatyta Sąjungos teisėje, iš tikrųjų ji jau buvo įtvirtinta daugumoje nacionalinių autorių teisių sistemų, bent jau kontinentinės teisės sistemose⁸. Taigi ji, galima sakyti, priklauso valstybių narių teisės tradicijoms.

18. Sąjungos teisėje ši sąvoka „individualus autoriaus intelektualinis kūrinys“ yra esminė apibrėžiant „kūrinių“, kuris pats yra savarankiška Sąjungos teisės sąvoka. Po Sprendimo *Infopaq International*⁹ priėmimo ši apibrėžtis Teisingumo Teismo jurisprudencijoje buvo tikslinama. Teisingumo Teismas paaiškino, kad kūrinys yra individualios autoriaus intelektualinės kūrybos rezultatas, jei atspindi jo asmenybę. Taip yra tuo atveju, jei autorius, kurdamas kūrinį, galėjo išreikšti savo kūrybinius gebėjimus laisvai ir kūrybingai pasirinkdamas priemones¹⁰. Priešingai, kai aptariamo objekto sudedamųjų dalių išraišką lemia jų atliekama techninė funkcija, originalumo kriterijus netenkinamas, nes įvairūs idėjos įgyvendinimo būdai yra tokie riboti, kad idėja sutampa su išraiška. Tokiu atveju autorius negali originaliu būdu išreikšti savo kūrybiškumo ir sukurti individualaus intelektualinio kūrinio¹¹. Tik pirma apibrėžtas individualus autoriaus intelektualinis kūrinys laikytinas autorių teisių saugomu kūriniu. Pačiomis aplinkybėmis, kaip antai autoriaus intelektualinėmis pastangomis ir įgūdžiais, negali būti grindžiama atitinkamo objekto apsauga autorių teisėmis, jei dedant šias pastangas ir naudojantis šiais įgūdžiais nesukuriama nieko originalaus¹².

19. Šių kriterijų taikymas nagrinėjamu atveju kelia didelių abejonių dėl aptariamų dokumentų laikymo kūriniais, kaip tai suprantama pagal Sąjungos teisę, išaiškintą Teisingumo Teismo. Iš tikrųjų, mano manymu, mažai tikėtina, kad šių dokumentų autorius ar autoriai, kurie mums nežinomi, bet kurie veikiausiai yra Vokietijos federalinių ginkluotųjų pajėgų pareigūnai ar karininkai, rengdami šiuos dokumentus galėjo laisvai ir kūrybingai pasirinkti priemones, siekdami išreikšti savo kūrybinius gebėjimus. Vien informacinio pobūdžio dokumentų, surašytų neišvengiamai paprastu ir neutraliu stiliumi, turinį visiškai nulemia juose pateikiama informacija, taigi ši informacija ir jos pateikimas sutampa, todėl šiuo atveju negali būti jokio originalumo. Žinoma, šioms dokumentams parengti reikia tam tikrų pastangų ir įgūdžių, bet vien šiais dalykais negalima pagrįsti apsaugos autorių teisėmis. Per teismo posėdį diskutuodamos šiuo klausimu šalys taip pat teigė, kad autorių teisių apsauga gali būti taikoma pačiai aptariamų dokumentų struktūrai. Tačiau ši struktūra reiškia, kad reguliariai pateikiama informacija, susijusi su kiekviena užsienyje vykdoma misija, kurioje dalyvauja Vokietijos federalinės ginkluotosios pajėgos. Taigi šių ataskaitų struktūra, mano manymu, nėra originalesnė už jų turinį.

7 2009 m. liepos 16 d. Sprendimas *Infopaq International* (C-5/08, EU:C:2009:465, 37 punktą).

8 Pavyzdžiui, Vokietijos teisėje, *UrhG* 2 straipsnio 2 dalyje nurodyta, kad „pagal šį įstatymą kūriniais laikomi tik individualūs intelektualiniai kūriniai“. Tokia samprata grindžiama originalumo sąvoka, vartojama Prancūzijos autorių teisėje (1986 m. kovo 7 d. Kasacinio teismo plenarinės sesijos sprendimas *Babolat prieš Pachot*, Nr. 83-10477, paskelbtas biuletenyje), taip pat Lenkijos teisėje (1994 m. vasario 4 d. *Ustawa o prawie autorskim i prawach pokrewnych* (Autorių teisių ir gretutinių teisių įstatymas) 1 straipsnio 1 dalis) ir Ispanijos teisėje (1996 m. balandžio 24 d. *Ley de Propiedad Intelectual* (Įstatymas dėl intelektualinės nuosavybės) 10 straipsnis). Kitais yra autorių teisių sistemose, nustatytose anglosaksų šalyse.

9 2009 m. liepos 16 d. sprendimas (C-5/08, EU:C:2009:465).

10 2011 m. gruodžio 1 d. Sprendimas *Painer* (C-145/10, EU:C:2011:798, 88 ir 89 punktai).

11 2010 m. gruodžio 22 d. Sprendimas *Bezpečnostní softwarová asociace* (C-393/09, EU:C:2010:816, 49 ir 50 punktai).

12 2012 m. kovo 1 d. Sprendimas *Football Dataco ir kt.* (C-604/10, EU:C:2012:115, 33 punktą).

20. Abejonių dėl aptariamų dokumentų laikymo kūriniiais, kuriems taikoma autorių teisių apsauga, kilo pagrindinėje byloje, taip pat šioje byloje; tuo abejoja pirmiausia *Funke Medien*. Prašymą priimti prejudicinį sprendimą pateikęs teismas pažymi, kad pagrindinėje byloje žemesniųjų instancijų teismai šio klausimo neišsprendė¹³. Tačiau jis mano, kad nereikėtų grąžinti bylos apeliacinės instancijos teismui, kai ji išnagrinėtų šį klausimą, nes iš Teisingumo Teismo atsakymų į prejudicinius klausimus gali paaiškėti, kad minėtiems dokumentams autorių teisių apsauga netaikytina.

21. Suprantu, kad vadovaujamasi proceso ekonomiškumo principu. Tačiau šioje byloje pateikti prejudiciniai klausimai susiję su esminiais teisiniais klausimais, kurie apima ryšius tarp autorių teisių ir pagrindinių teisių ir į kuriuos atsakius gali būti paneigtas autorių teisių teisėtumas ir net galiojimas atsižvelgiant į pagrindines teises. Tačiau šie klausimai kyla daugiausia dėl neįprasto aptariamų dokumentų, kaip autorių teisių objekto, pobūdžio, nes jie yra vien informaciniai, rengiami valstybės ir jai priklauso, be to, yra konfidencialūs. Taigi, mano nuomone, prieš pradėdant nagrinėti šiuos esminius klausimus mažų mažiausia pageidautina įsitikinti, kad aptariamiesiems dokumentams tikrai taikytina autorių teisė ir apskritai Sąjungos teisė.

22. Žinoma, aptariamų dokumentų laikymas „kūriniiais“, kaip tai suprantama pagal autorių teises, suderintas Sąjungos teisėje, reiškia faktinių aplinkybių vertinimą, kurį gali atlikti tik nacionaliniai teismai. Tačiau esu tos nuomonės, kad atsižvelgdamas į išdėstytas abejones dėl Sąjungos autorių teisių taikymo minėtiems dokumentams, kurioms, atrodo, pritaria ir prašymą priimti prejudicinį sprendimą pateikęs teismas, Teisingumo Teismas pagal suformuotą jurisprudenciją galėtų nuspręsti, kad šioje byloje pateikti prejudiciniai klausimai nepriimtini, nes šioje pagrindinės bylos stadijoje jie hipotetiniai – grindžiami prielaida, kurios prašymą priimti prejudicinį sprendimą pateikęs teismas nepatikrino¹⁴.

23. Tam atvejui, jei Teisingumo Teismas nepritarėtų šiam pasiūlymui, toliau išnagrinėsiu bylą iš esmės.

Pirminės pastabos dėl prejudicinių klausimų esmės

24. Šioje byloje visi pateikti prejudiciniai klausimai yra vienaip ar kitaip susiję su ryšio tarp autorių teisių, suderintų Direktyva 2001/29, ir pagrindinių teisių, pirmiausia saviraiškos laisvės, saugomos Chartijos 11 straipsnio, problematika.

25. Taigi pirmuoju prejudiciniu klausimu, pateiktu remiantis *Bundesverfassungsgericht* (Federalinis Konstitucinis Teismas, Vokietija) jurisprudencija, prašymą priimti prejudicinį sprendimą pateikęs teismas siekia išsiaiškinti, ar Vokietijos teisės nuostatas, kuriomis perkelta Direktyva 2001/29, reikia aiškinti atsižvelgiant vien į pagrindines teises, kylančias iš Sąjungos teisės sistemos, ar ir į pagrindines teises, įtvirtintas nacionaliniu konstituciniu lygmeniu.

26. Antrasis prejudicinis klausimas susijęs su tuo, kaip reikia atsižvelgti į pagrindines teises aiškinant Direktyvoje 2001/29 nustatytų autorių teisių išimtis ir apribojimus. Nors klausimas nėra aiškiai pateiktas, iš jo formuluotės vis dėlto matyti, kad prašymą priimti prejudicinį sprendimą pateikęs teismas siekia išsiaiškinti, ar atsižvelgimas į pagrindines teises, būtent – į teisę į informaciją, gali lemti tokį šių išimčių aiškinimą, kuris apimtų pagrindinėje byloje aptariamų dokumentų naudojimą.

13 Prašymą priimti prejudicinį sprendimą pateikęs teismas tik nurodo, kad minėtiems dokumentams *a priori* gali būti taikoma autorių teisių apsauga kaip oficialiems dokumentams pagal *UrhG* 5 straipsnio 2 dalį. Žinoma, nes tai konfidencialūs dokumentai, kurie nėra skirti visuomenei. Tačiau tam, kad oficialiam dokumentui būtų taikoma autorių teisių apsauga, nepakanka, kad jam gali būti taikoma ši apsauga pagal minėtą nuostatą. Dar reikia, kad jis atitiktų kūriniui, kaip jis suprantamas pagal šias teises, taikomus kriterijus. Tačiau šis aspektas pagrindinėje byloje nebuvo aiškinamas.

14 Žr., be kita ko, 2014 m. gruodžio 18 d. Sprendimą *Schoenimport „Italmoda“ Mariano Previti ir kt.* (C-131/13, C-163/13 ir C-164/13, EU:C:2014:2455, 31 ir 39 punktai).

27. Galiausiai trečiuoju prejudiciniu klausimu siekiama sužinoti apie galbūt esančias kitas autorių teisių išimtis ir apribojimus, kurie nenustatyti Direktyvoje 2001/29 (nei kokiame nors kitame Sąjungos teisės akte), bet yra būtini siekiant užtikrinti pagrindinių teisių paisymą.

28. Šie trys klausimai, suformuluoti labai bendrai, buvo pateikti ir dviejose kitose bylose, kurias šiuo metu nagrinėja Teisingumo Teismas ir kurių pagrindas – to paties nacionalinio teismo pateikti prašymai priimti prejudicinį sprendimą¹⁵. Tačiau šios trys bylos susijusios su visiškai skirtingomis faktinėmis aplinkybėmis ir jose keliami klausimai dėl skirtingų pagrindinių teisių. Kiti faktinių ir teisinių aplinkybių, kurioms esant gali kilti tokie patys bendro pobūdžio klausimai, susiję su ryšiu tarp autorių teisių ir pagrindinių teisių, deriniai tikriausiai yra begaliniai.

29. Taigi, mano nuomone, netikslinga taip bendrai nagrinėti pagrindinėje byloje kilusį klausimą. Bet koks atsakymas, pateiktas apskritai, neatsižvelgiant į konkrečią situaciją, kai galbūt kyla autorių teisių ir kurios nors pagrindinės teisės kolizija, mano nuomone, būtų arba pernelyg griežtas, neleidžiant prireikus pritaikyti autorių teisių sistemos, arba pernelyg laisvas, leidžiant bet kuriuo atveju ją ginčyti ir taip panaikinant ją užtikrinamą teisinį saugumą.

30. Taip yra dar ir dėl to, kad, kaip bus matyti iš tolesnės analizės, pačiose autorių teisėse jau sukurti tam tikri mechanizmai, skirti jiems suderinti su atsižvelgimu į pagrindines teises, pirmiausia – su saviraiškos laisve. Parastai šių mechanizmų turi pakakti, nebent būtų ginčijamas pats autorių teisių nuostatų galiojimas atsižvelgiant į minėtas pagrindines teises. Tačiau Direktyvos 2001/29 nuostatų galiojimo klausimas šioje byloje nebuvo keliamas ir, mano manymu, jo kelti nereikia.

31. Taigi vertinant autorių teises atsižvelgiant į pagrindines teises, atliekant daugiau nei paprastą autorių teisių nuostatų aiškinimą (tai tarpinis veiksmas tarp įstatymo aiškinimo ir taikymo), mano nuomone, reikia atsižvelgti į kiekvieno konkretaus atvejo aplinkybes. Toks kiekvieno konkretaus atvejo vertinimas leidžia teisingiausiai taikyti proporcingumo principą, taip išvengiant ir autorių teisių, ir pagrindinių teisių nepateisinamų pažeidimų.

32. Pagrindinė byla susijusi su autorių teisių taikymu įvairiais atžvilgiais ypatingu atveju. Iš tikrųjų, pirma, saugomą objektą sudaro valstybės dokumentai, kurie, kaip minėta, yra vien informacinio pobūdžio. Taigi sunku atskirti šiuos dokumentus, kaip autorių teisių objektą, nuo juose pateikiamos informacijos. Antra, šių autorių teisių turėtojas yra valstybė, t. y. subjektas, kuris ne naudojasi pagrindinėmis teisėmis, o privalo užtikrinti galimybę jomis naudotis. Galiausiai, trečia, nors šiuo atveju remiamasi autorių teisių apsaugos mechanizmais, aiškiai nurodytas tikslas yra ne naudojimas kūrinium, o jame pateikiamos informacijos konfidencialumo apsauga. Vadinasi, atsakant tik į prejudicinius klausimus, kaip juos suformulavo prašymą priimti prejudicinį sprendimą pateikęs teismas, mano nuomone, nebūtų galima pasiūlyti tinkamo problemos, su kuria susidūrė šis teismas, sprendimo.

33. Taigi, siekiant pateikti naudingą atsakymą prašymą priimti prejudicinį sprendimą pateikusiam teismui, kad šis galėtų išspręsti konkretų ginčą ir priimti sprendimą nagrinėjamoje pagrindinėje byloje, siūlau Teisingumo Teismui performuluoti prejudicinius klausimus, nagrinėti juos kartu ir atskaitos tašku laikyti ne Vokietijos Federacinės Respublikos autorių teises, o *Funke Medien* saviraiškos laisvę. Iš tikrųjų, mano nuomone, prašymą priimti prejudicinį sprendimą pateikęs teismas iš esmės siekia išsiaiškinti, ar Chartijos 11 straipsnį reikia aiškinti taip, kad pagal jį valstybei narei draudžiama remtis savo autorių teisėmis į dokumentus, kaip antai aptariamus pagrindinėje byloje, siekiant apriboti šiame straipsnyje įtvirtintą saviraiškos laisvę.

15 Kalbama apie bylas *Pelham* (C-476/17) ir *Spiegel Online* (C-516/17).

Autorių teisės ir saviraiškos laisvė

34. Pagal Chartijos 11 straipsnį „laisv[ė] <...> gauti bei skleisti informaciją ir idėjas“ yra šiame straipsnyje įtvirtintos saviraiškos ir informacijos laisvės dalis. Šio straipsnio 2 dalyje pridedama žiniasklaidos laisvė. Atitinkama teisė nurodyta 1950 m. lapkričio 4 d. Romoje pasirašytoje Europos žmogaus teisių ir pagrindinių laisvių apsaugos konvencijoje (toliau – EŽTK), kurios 10 straipsnyje saviraiškos laisvė apibrėžiama visiškai taip pat, kaip Chartijos 11 straipsnio 1 dalyje.

35. Pagal autorių teisę, kokia suderinta Sąjungos teisėje, autoriai turi išimtinę teisę leisti arba uždrausti atgaminti ar viešai paskelbti savo kūrinius. Nors, kaip išsamiau nurodžiau anksčiau, autorių teisių apsauga taikoma ne kūriniuose pateikiamai informacijai ar jais perteikiamoms idėjoms, o jų išraiškai, šioms teisėms natūraliai lemta nesiderinti su saviraiškos laisve. Iš tikrųjų, pirma, autorių teisių saugomo kūrinio paskelbimas – neatsižvelgiant į tai, ar jį paskelbė pats autorius ir ar jis leido tai padaryti, – žinoma, patenka į naudojimosi šia laisve sritį. Antra, net jei kūrinys nėra vienintelis arba pagrindinis paskelbimo objektas, kartais būna labai sunku ar net neįmanoma perteikti tam tikrų idėjų, tuo pačiu metu neperteikiant, bent jau iš dalies, kito asmens kūrinio. Taip yra, pavyzdžiui, meno kritikos atveju. Taigi reikalaujant gauti išankstinį autoriaus leidimą (ir paliekant autoriui teisę jo nesuteikti) pagal autorių teises neišvengiamai apribojama saviraiškos laisvė.

36. Visuotinai sutariama, kad pačioje autorių teisėje yra sukurti tam tikri mechanizmai, leidžiantys išspręsti galimus prieštaravimus tarp pagrindinių teisių, pirmiausia saviraiškos laisvės, ir autorių teisių¹⁶.

37. Kalbama, pirma, apie principą, pagal kurį autorių teisių apsauga taikoma ne idėjoms, o išraiškai. Taigi saviraiškos laisvė, kiek tai susiję su informacijos pateikimu ir gavimu, yra saugoma. Šį principą jau išnagrinėjau šios išvados dalyje, susijusioje su prejudicinių klausimų priimtinumu¹⁷, todėl nesikartosiu.

38. Antra, autorių teisės suderinamos su pagrindinėmis teisėmis taikant įvairias išimtis. Pagal šias išimtis leidžiama naudoti kūrinius įvairiais atvejais, kurie gali būti susiję su įvairiomis pagrindinėmis teisėmis ir laisvėmis, kartu nepanaikinant pačios autorių teisių esmės, t. y. paisant ryšio, siejančio autorius su jų kūrinių, ir galimybės naudoti šiuos ekonominiais tikslais.

39. Sąjungos teisėje autorių teisių išimtis yra suderintos pirmiausia Direktyvos 2001/29 5 straipsniu. Tiesa, šios išimtis yra neprivalomojo pobūdžio; formaliai valstybės narės neprivalo jų nustatyti savo nacionalinėje teisėje. Tačiau, mano nuomone, tai veikiau Sąjungos teisės aktų leidėjo pasirinktas būdas suteikti valstybėms narėms galimybę lanksčiau veikti taikant šias išimtis, nei reali teisė jas nustatyti arba ne. Iš tikrųjų valstybių narių teisės sistemose autorių teisės buvo nustatytos dar iki jų suderinimo Sąjungos lygmeniu Direktyva 2001/29. Beje, todėl jas ir reikėjo suderinti¹⁸. Tačiau Sąjungos teisės aktų leidėjas aiškiai nenorėjo keisti nacionalinės teisės sistemose jau nusistovėjusių įvairių tradicijų ir išimčių formuluočių. Tai niekaip nekeičia aplinkybės, kad dauguma išimčių, nustatytų Direktyvos 2001/29 5 straipsnyje, viena ar kita forma jau buvo įtvirtintos visose valstybių narių nacionalinėse autorių teisių sistemose¹⁹.

16 Žr., be kita ko, Barta, J., Markiewicz, R., *Prawo autorskie*, Wolters Kluwer, Varsovie, 2016, p. 635 ir paskesni ir Vivant, M., Buguière, J.-M., *Droit d'auteur et droits voisins*, Dalloz, Paris, 2016, p. 519 ir paskesni. Taip pat žr., pavyzdžiui, Geiger, C., Izyumenko, E., „Copyright on the human rights' trial: redefining the boundaries of exclusivity through freedom of expression“, *International Review of Intellectual Property and Competition Law*, t. 45 (2014), p. 316–342 ir Lucas, A., Ginsburg, J. C., „Droit d'auteur, liberté d'expression et libre accès à l'information (étude comparée de droit américain et européen)“, *Revue internationale du droit d'auteur*, t. 249 (2016), p. 4–153.

17 Žr. šios išvados 15 ir 16 punktus.

18 Žr. Direktyvos 2001/29 6 ir 7 konstatuojamąsias dalis.

19 Galbūt ir vėl išskyrus Jungtinę Didžiosios Britanijos ir Šiaurės Airijos Karalystę, kurioje pagal anglosaksų autorių teisių tradiciją buvo išplėtotas *fair use* samprata – bendrasis autorių teisių apribojimas, taikomas kiekvienu konkrečiu atveju.

40. Paprastai šie nacionalinėse autorių teisių sistemose nustatyti apribojimai leidžia iš esmės patenkinamai suderinti pagrindines teises ir laisves su išimtinėmis autorių teisėmis, kiek tai susiję su jų kūrinį naudojimu. Vis dėlto, nepaisant šių apribojimų, autorių teisių, kaip ir bet kurių kitų teisių, taikymui yra nustatytas reikalavimas paisyti pagrindinių teisių ir šio reikalavimo laikymąsi gali kontroliuoti teismai. Tuo atveju, jei paaiškėtų, kad taikant autorių teises nuolat pažeidžiama kokia nors pagrindinė teisė, būtų paneigtas autorių teisių galiojimas ir kiltų teisės akto pakeitimo klausimas. Tačiau gali būti išimtinių atvejų, kai autorių teisių, kurioms kitokiomis aplinkybėmis teisėtai gali būti taikoma teisinė ir teisminė apsauga, neturi būti paisoma atsižvelgiant į svarbesnį interesą, susijusį su kurios nors pagrindinės teisės ar laisvės įgyvendinimu.

41. Apie tokio išorinio autorių teisių apribojimo buvimą neseniai priminė Europos Žmogaus Teisių Teismas (toliau – EŽTT). Dviejuose sprendimuose²⁰ EŽTT laikėsi nuomonės, kad ieškiniui, susijusiam su apsauga pagal valstybės, kuri yra EŽTK šalis, autorių teises, gali būti taikoma kontrolė jų atitikties saviraiškos laisvei, įtvirtintai EŽTK 10 straipsnyje, atžvilgiu. Abiejose minėtose bylose EŽTT nenustatė saviraiškos laisvės pažeidimo. Iš tikrųjų atsižvelgdamas į aptariamų paskelbimų (kuriais buvo siekiama komercinio tikslo) pobūdį ir atitinkamas kitų asmenų (autorių teisių subjektų) teises EŽTT nusprendė, kad atsakovės (EŽTK pasirašiusios valstybės) turi didelę diskreciją vertinti būtinybę demokratinėje visuomenėje riboti minėtą laisvę taikant autorių teises.

42. Vis dėlto kitokiomis aplinkybėmis, nei susiklosčiusios minėtose dviejose bylose, atlikus analizę gali būti padaryta kitokia išvada, pirmiausia tuo atveju, jei, kaip šioje byloje, tariamai saugomo kūrinio paskelbimu prisidedama prie bendrojo intereso gynybos ir šis kūrinys – tai oficialūs informacinio pobūdžio valstybės dokumentai. Taigi siūlau Teisingumo Teismui taikyti vertinimą, analogišką EŽTT pateiktam vertinimui.

43. Šis siūlymas juo labiau pateisinamas dėl to, kad pagal Chartijos 52 straipsnio 3 dalį Chartijoje nustatytų teisių, atitinkančių EŽTK užtikrinamas teises, esmė ir taikymo sritis yra tokios pačios kaip ir nustatytosios EŽTK. Taigi Chartijos 11 straipsnis atitinka EŽTK 10 straipsnį²¹. Tiesa, kaip prašyme priimti prejudicinį sprendimą pažymėjo jį pateikęs teismas, Teisingumo Teismas yra nusprendęs: kadangi EŽTK nėra formaliai integruota į Sąjungos teisės sistemą, tiek Sąjungos teisės nuostatos, tiek nacionalinės teisės nuostatos turi būti vertinamos remiantis vien Chartija²². Vis dėlto tai nereiškia, kad į EŽTK, kaip ją yra išaiškinęs EŽTT, neturi būti atsižvelgiama aiškinant Chartiją, kai siekiama atlikti tokį vertinimą²³. Iš tikrųjų priešingu atveju Chartijos 52 straipsnio 3 dalis visiškai netektų prasmės.

Ataskaitų apie ginkluotųjų pajėgų operacijas apsauga pagal autorių teises atsižvelgiant į Chartijos 11 straipsnį

44. Pagal Chartijos 51 straipsnio 1 dalį Chartijos nuostatos skirtos, be kita ko, valstybėms narėms tais atvejais, kai šios įgyvendina Sąjungos teisę. Akivaizdu, kad pagrindinėje byloje Vokietijos teismams taikant nuostatas, kuriomis užtikrinamas Direktyvos 2001/29 perkėlimas, prisidedama įgyvendinant Sąjungos teisę. Taigi taikant šias nuostatas reikia laikytis Chartijos nuostatų, pirmiausia išipareigojimo įgyvendinant Sąjungos teisę paisyti *Funke Medien* saviraiškos laisvės, kaip tai suprantama pagal Chartijos 11 straipsnį. Tačiau atsižvelgiant į įvairias šios bylos aplinkybes darytina išvada, kad aptariamų dokumentų apsauga pagal autorių teises prieštarautų minėtam Chartijos straipsniui.

20 2013 m. sausio 10 d. EŽTT sprendimas *Ashby Donald ir kiti prieš Prancūziją* (CE:ECHR:2013:0110JUD003676908) ir 2013 m. vasario 19 d. EŽTT sprendimas *Fredrik Neij ir Peter Sunde Kolmisoppi prieš Švediją* (CE:ECHR:2013:0219DEC004039712).

21 Žr. Chartijos 52 straipsnio išaiškinimą.

22 Žr. atitinkamai 2016 m. vasario 15 d. Sprendimą *N.* (C-601/15 PPU, EU:C:2016:84, 45 ir 46 punktai ir juose nurodyta jurisprudencija), taip pat 2017 m. balandžio 5 d. Sprendimą *Orsi ir Baldetti* (C-217/15 ir C-350/15, EU:C:2017:264, 15 punktas).

23 Tai, beje, jau yra konstatavęs Teisingumo Teismas; žr. 2010 m. spalio 5 d. Sprendimą *McB.* (C-400/10 PPU, EU:C:2010:582, 53 punktas) ir 2010 m. gruodžio 22 d. Sprendimą *DEB* (C-279/09, EU:C:2010:811, 35 punktas).

Galimi saviraiškos laisvės apribojimai

45. Dėl to, kad konfidencialių dokumentų, kaip nurodytų pagrindinėje byloje, paskelbimas susijęs su saviraiškos laisve, mano nuomone, nekyla jokių abejonių²⁴. Taip pat akivaizdu, kad pagal autorių teises, kuriomis remiasi Vokietijos Federacinė Respublika, saviraiškos laisvė ribojama²⁵. Šiais atžvilgiais papildomų argumentų nebereikia. Tokie šios laisvės apribojimai nėra visiškai draudžiami. Tiek EŽTK 10 straipsnio 2 dalyje, tiek Chartijos 52 straipsnio 1 dalyje yra išvardyti pagrindai, kuriais gali būti pagrįsti saviraiškos laisvės apribojimai, ir nurodytos sąlygos, kurias jie turi atitikti.

46. Nenorėčiau leisti į diskusiją dėl galimos EŽTK nurodytų apribojimo pagrindų viršenybės Chartijoje išvardytų pagrindų atžvilgiu tais atvejais, kai pagal abu šiuos teisės aktus laisvės saugomos analogiškai²⁶. Siūlyčiau laikyti jas lygiavertėmis, nes tai, mano nuomone, geriausiai atitinka Chartijos 52 straipsnio 3 dalyje pateikiamą teiginį, pagal kurį Chartijoje nustatytų teisių, atitinkančių EŽTK užtikrinamas teises, esmė ir taikymo sritis yra tokios pačios.

47. Akivaizdžiausias saviraiškos laisvės ribojimo esant tokiai situacijai, kaip nagrinėjamoji pagrindinėje byloje, pagrindas, mano manymu, – siekis sukliudyti skleisti konfidencialią informaciją, susijusią su nacionalinio saugumo reikalavimais. Šie du saviraiškos laisvės ribojimo pagrindai aiškiai nurodyti EŽTK 10 straipsnio 2 dalyje.

48. Chartijoje tokio paties aiškaus nurodymo nėra: jos 52 straipsnio 1 dalyje tik apskritai kalbama apie „Sąjungos pripažintus bendrus interesus [bendrojo intereso tikslus]“. Tačiau pagal Chartijos 52 straipsnio išaiškinimą šie interesai apima tiek ES sutarties 3 straipsnyje nurodytus tikslus, tiek valstybių narių interesus, kuriuos Sąjunga turi ginti. Konkrečiau kalbant, šiame išaiškiniame aiškiai minimas SESV 346 straipsnis, pagal kurį „jokia valstybė narė neprivalo teikti informacijos, kurios atskleidimą ji laiko prieštaraujančiu gyvybiniams savo saugumo interesams“. Nacionalinio saugumo užtikrinimas taip pat priskiriamas „esmin[ėms] valstybin[ėms] <...> funkcij[oms]“, į kurias Sąjunga turi atsižvelgti pagal ES sutarties 4 straipsnio 2 dalį.

49. Tai reiškia, kad tam tikros informacijos konfidencialumo apsauga siekiant užtikrinti nacionalinį saugumą yra teisėtas saviraiškos laisvės ribojimo pagrindas atsižvelgiant tiek į EŽTK, tiek į Chartiją. Tačiau pagrindinė byla susijusi su apsauga, taikytina aptariamiesiems dokumentams ne kaip konfidencialiai informacijai, o kaip autorių teisių objektams. Iš tikrųjų per teismo posėdį Vokietijos vyriausybės atstovas aiškiai patvirtino, kad nors vienintelis tikslas, kurio siekiama *Funke Medien* atžvilgiu pareikštu ieškiniu, yra minėtuose dokumentuose pateikiamos konfidencialios informacijos apsauga, Vokietijos Federacinė Respublika laikosi nuomonės, kad dėl jų paskelbimo kylanti grėsmė valstybės saugumui nėra tokia didelė, kad būtų pateisinamas saviraiškos laisvės ir žiniasklaidos laisvės ribojimas. Taigi, užuot pradėjusi baudžiamąjį persekiojimą dėl konfidencialios informacijos pavišimo, ši valstybė narė nusprendė pasinaudoti „neįprasta“ teisių gynimo priemone, t. y. remtis savo autorių teisių į šiuos dokumentus apsauga.

50. Taigi reikia išnagrinėti klausimą, ar šių autorių teisių apsauga galima pateisinti saviraiškos laisvės ribojimą, atsižvelgiant į EŽTK 10 straipsnį ir Chartijos 11 straipsnį.

24 Žr., be kita ko, 2016 m. sausio 19 d. EŽTT sprendimą *Görmüş ir kiti prieš Turkiją* (CE:ECHR:2016:0119JUD004908507, 32 punktas).

25 Žr. 2013 m. sausio 10 d. EŽTT sprendimą *Ashby Donald ir kiti prieš Prancūziją* (CE:ECHR:2013:0110JUD003676908, 34 punktas).

26 Išsamią šių klausimų analizę atliko S. Peers; žr. Peers, S. ir kt. (leid.), *The ES Charter of Fundamental Rights. A Commentary*, Hart Publishing, Oxford, 2014, p. 1515–1521.

Valstybės autorių teisės į ataskaitas apie ginkluotųjų pajėgų operacijas kaip pagrindas, kuriuo grindžiamas saviraiškos laisvės ribojimas

51. Naudojimas autorių teisėmis, subjektinėmis teisėmis, paprastai nėra susijęs su jokia bendroju interesu. Subjektas, kuris remiasi savo autorių teisėmis, tenkina ne bendrąjį interesą, o savo privačius interesus. Todėl autorių teisėmis galima pateisinti pagrindinių teisių, kaip antai saviraiškos laisvės, ribojimą, tik remiantis kitų asmenų teisių apsauga, t. y. pagrindu, nurodytu tiek EŽTK 10 straipsnio 2 dalyje, tiek Chartijos 52 straipsnio 1 dalyje²⁷.

52. Šios kitų asmenų teisės pirmiausia apima EŽTK ir Chartijos užtikrinamas teises ir laisves. Esant tokiai skirtingų pagrindinių teisių kolizijai, būtina jas suderinti²⁸. Autorių teisės, kaip teisės į intelektualinę nuosavybę, siekiant šios apsaugos prilyginamos teisei į nuosavybę, užtikrinamai pagal EŽTK papildomą protokolą ir Chartijos 17 straipsnį²⁹. Teisingumo Teismas ne kartą yra pripažinęs būtinybę užtikrinti teisingą pusiausvyrą tarp teisės į intelektualinę nuosavybę, įskaitant autorių teisę, ir kitų Chartijoje įtvirtintų pagrindinių teisių³⁰.

53. Vis dėlto nemanau, kad tokia logika būtų galima vadovautis ypatingu atveju, kai, kaip šioje byloje, autorių teisių subjektas yra valstybė narė. Valstybės narės, kaip ir EŽTK pasirašiusios valstybės, ne naudojasi pagrindinėmis teisėmis, o privalo užtikrinti galimybę jomis naudotis. Joms tenka pareiga paisyti šių teisių ir jas apsaugoti ne savo pačių, o teisės subjektų atžvilgiu. Iš tikrųjų, nuo ko gi valstybės galėtų saugoti savo pagrindines teises? Žinoma, ne nuo savęs, taigi nuo teisės subjektų. Tai prieštarautų pačiai pagrindinių teisių sampratai, kurios laikomasi nuo 1789 m. Žmogaus ir piliečio teisių deklaracijos priėmimo: saugoti ne valdžios institucijas nuo privataus asmens, o privatų asmenį nuo valdžios institucijų.

54. Žinoma, tai nereiškia, kad valstybė negali naudotis *civiline* teise į nuosavybę, įskaitant intelektualinę nuosavybę. Tačiau valstybė negali remtis *pagrindine* teise į nuosavybę, siekdama apriboti kitą pagrindinę teisę, užtikrinamą EŽTK arba Chartijos.

55. Be to, net darant prielaidą, kad kitų teisės, minimos EŽTK 10 straipsnio 2 dalyje ir Chartijos 52 straipsnio 1 dalyje, kaip galimas saviraiškos laisvės ribojimo pateisinimas, apima ne tik šiais teisės aktais saugomas teises, bet ir kitas teises, dėl tų pačių priežasčių, kurias nurodžiau pirma, manau, kad šis pateisinimas negali būti grindžiamas pačios valstybės teisėmis. Iš tikrųjų, jei valstybė galėtų remtis savo konkrečiomis teisėmis, kitomis nei bendrasis interesas, siekdama apriboti pagrindines teises, tai lemtų pastarųjų panaikinimą.

56. Taigi vienintelis pagrindas, kuriuo valstybė narė gali remtis, siekdama pateisinti kurios nors pagrindinės teisės, užtikrinamos EŽTK arba Chartijos, ribojimą, yra bendrasis interesas. Tačiau, kaip minėta, nagrinėjamu atveju Vokietijos Federacinė Respublika buvo tos nuomonės, kad saviraiškos laisvės ir žiniasklaidos laisvės ribojimas, kurį lemtų *Funke Medien* persekiojimas už pagrindinėje byloje aptariamų dokumentų paviešinimą, būtų neproporcingas bendrajam interesui, reiškiančiam šių dokumentų konfidencialumo apsaugą. Tokiu atveju valstybė narė negali vietoj bendrojo intereso remtis savo autorių teise.

27 Tiksliau, Chartijoje kalbama apie „kitų teises ir laisves“, o EŽTK minimos tik „teisės“. Vis dėlto manau, kad šios sąvokos yra lygiavertės.

28 Šiuo klausimu žr. 2013 m. sausio 10 d. EŽTT sprendimą *Ashby Donald ir kiti prieš Prancūziją* (CE:ECHR:2013:0110)UD003676908, 40 punktai). Taip pat žr. Peers, S., *op. cit.*, p. 1475.

29 Chartijos 17 straipsnio 2 dalyje intelektualinė nuosavybė net konkrečiai paminėta.

30 Žr., pvz., neseniai priimtą Sprendimą *Mc Fadden* (C-484/14, EU:C:2016:689, 82–84 punktai).

57. Net jei ši kliūtis būtų pašalinta, pavyzdžiui, laikantis nuomonės, kad valstybės autorių teisių apsauga priskiriama bendrajam interesui – mano nuomone, tai abejotina – tiek pagal EŽTK 10 straipsnio 2 dalį, tiek pagal Chartijos 52 straipsnio 1 dalį reikalaujama, kad saviraiškos laisvės apribojimai būtų būtini³¹. Tačiau, mano manymu, nagrinėjamu atveju ši sąlyga neįvykdyta.

Autorių teisių į ataskaitas apie ginkluotųjų pajėgų operacijas apsaugos būtinybė

58. Autorių teise siekiama dviejų pagrindinių tikslų. Pirmasis tikslas – apsaugoti individualų ryšį, siejantį autorių su jo kūriniumi, kaip jo intelektualinės kūrybos rezultatu, taigi tam tikra jo asmenybės išraiška. Tai iš esmės neturtinių teisių sritis. Antrasis tikslas – leisti autoriams ekonominiais tikslais naudoti savo kūrinius ir taip gauti atlygį už kūrybines pastangas. Tai turtinių teisių, Sąjungos teisės lygmeniu suderinto dalyko, sritis. Tam, kad iš autorių teisių kylantį saviraiškos laisvės apribojimą būtų galima laikyti būtinu, jis turi atitikti bent vieną iš šių dviejų tikslų. Tačiau, mano manymu, autorių teisių apsaugos taikymas ataskaitoms apie ginkluotųjų pajėgų operacijas, kaip antai nurodytoms pagrindinėje byloje, neatitinka nė vieno iš šių tikslų.

59. Pirmą, kalbant apie ryšio, siejančio autorių su jo kūriniumi, apsaugą, pažymėtina, kad nors Vokietijos Federacinė Respublika dėl tam tikros teisinės fikcijos gali būti aptariamų dokumentų autorių teisių subjektas, ji, žinoma, dėl akivaizdžių priežasčių negali būti jų autorė. Tikrasis aptariamų dokumentų rengėjas ar, veikiausiai, rengėjai yra visiškai nežinomi, nes šie dokumentai rengiami nuolat ir turi būti vykdoma jų, kaip ir visų oficialių dokumentų, hierarchinė kontrolė. Šie rengėjai minėtus dokumentus ar jų dalis rengia vykdydami ne individualią kūrybinę veiklą, o profesines pareigas, kaip pareigūnai ar karininkai³². Taigi, tiesą sakant, nėra tikrojo šių dokumentų autoriaus, kaip tai suprantama pagal autorių teises, todėl negali būti ir kalbos apie jo ryšio su savo kūriniumi apsaugą.

60. Tiesa, kaip patvirtina Direktyvos 2001/29 19 konstatuojamoji dalis, neturtinės teisės nepatenka į šios direktyvos taikymo sritį, kaip ir apskritai į Sąjungos teisės taikymo sritį. Tačiau autorių teisės – tiek neturtinės, tiek turtinės – kyla iš specifinio ryšio, siejančio autorių su jo kūriniumi, ir yra juo grindžiamos. Taigi, nesant autoriaus, nėra ir autorių teisių – nei neturtinių, nei turtinių.

61. Antra, dėl naudojimo ekonominiais tikslais patvirtinta, kad pagrindinėje byloje pareikštu ieškiniu Vokietijos Federacinė Respublika siekė, kad būtų apsaugotas ne visų aptariamų dokumentų, kurių viena versija paskelbta *UdÖ* forma, o tik tam tikros neskelbtina laikomos informacijos konfidencialumas. Tačiau tai visiškai nesusiję su tikslais, kurių siekiama pagal autorių teises. Taigi šiuo atveju autorių teisėmis naudojamosi kaip priemone siekiant tikslų, kurie pagal jas visai nenumatyti.

62. Vokietijos Federacinė Respublika, būdama tos nuomonės, kad poreikiu apsaugoti aptariamus dokumentus kaip konfidencialią informaciją negalima pateisinti saviraiškos laisvės ribojimo, kurį tai lemtų, nusprendė, kad tą patį rezultatą galima pasiekti remiantis autorių teisėmis į šiuos dokumentus, neatsižvelgdama į tai, kad pagal autorių teises siekiama visiškai kitokių tikslų ir kad net nenustatyta, jog šie dokumentai yra kūriniai, kaip tai suprantama pagal šias teises.

63. Mano nuomone, tokiai praktikai negalima pritarti.

64. Iš tikrųjų saviraiškos laisvės ribojimas, kurį lemtų autorių teisių apsauga, suteikiama aptariamiesiems dokumentams, ne tik nėra būtina demokratinėje visuomenėje, bet ir labai jai kenktų. Viena iš svarbiausių saviraiškos laisvės ir jos sudėtinės dalies – žiniasklaidos laisvės, aiškiai nurodytos Chartijos 11 straipsnio 2 dalyje, funkcijų yra galimybė piliečiams kontroliuoti valdžios institucijas, būtina kiekvienai demokratinėi visuomenei. Tačiau ši kontrolė gali apimti, be kita ko, ir tam tikros

³¹ Konvencijoje priduriama „demokratinėje visuomenėje“, o pagal Chartiją, matyt, laikoma, kad tai savaime suprantama. Nekalbu apie reikalavimą, kad apribojimai būtų teisėto pobūdžio, nes autorių teisių apsauga neginčijamai kyla iš įstatymo.

³² Taip pat žr. mano pastabas dėl šių dokumentų laikymo kūriniais, pateikiamas šios išvados dalyje, skirtoje prejudicinių klausimų priimtinumui.

informacijos arba tam tikrų dokumentų, kurių turinį ar patį buvimą (ir net nebuvimą) valdžios institucijos norėtų nuslėpti, pavišiniam. Žinoma, tam tikra informacija turi likti įslaptinta net demokratinėje visuomenėje, jeigu jos pavišinimas kelia grėsmę esminiams valstybės interesams, taigi ir pačiai visuomenei. Todėl tokia informacija turi būti įslaptinta ir saugoma pagal tuo tikslu numatytas procedūras, taikomas prižiūrint teismui. Tačiau netaikant šių procedūrų arba valstybei pačiai nusprendus jų netaikyti, jai negali būti leidžiama remtis savo autorių teisėmis į bet kurį dokumentą, siekiant sukliudyti atlikti jos veiksmų kontrolę.

Šios dalies išvada

65. Apibendrinant darytina išvada, kad galima aptariamų dokumentų apsauga pagal autorių teises nesietina su pagrindine teise į intelektinę nuosavybę, taigi nagrinėtina vien kaip saviraiškos laisvės, nustatytos Chartijos 11 straipsnyje, ribojimas. Tačiau šis ribojimas nėra būtinas ir iš tikrųjų neatitinka nei bendrojo intereso, nei būtinybės apsaugoti kitų teises, kaip tai suprantama pagal Chartijos 52 straipsnio 1 dalį.

66. Taigi siūlau Teisingumo Teismui, jeigu jis nuspręstų šioje byloje pateiktus prejudicinius klausimus nagrinėti iš esmės, atsakyti, kad Chartijos 11 straipsnį, siejamą su jos 52 straipsnio 1 dalimi, reikia aiškinti taip, kad valstybė narė negali remtis autorių teisėmis, kylančiomis iš Direktyvos 2001/29 2 straipsnio a punkto ir 3 straipsnio 1 dalies, siekdama sukliudyti vykstant diskusijai, susijusiai su bendrojo intereso klausimais, viešai paskelbti šios valstybės narės parengtus konfidencialius dokumentus. Šis aiškinimas netrukdo tam, kad ta valstybė narė, laikydamasi Sąjungos teisės, taikytų kitas savo nacionalinės teisės nuostatas, pirmiausia susijusias su konfidencialios informacijos apsauga.

Prejudiciniai klausimai

67. Kaip minėjau pateikdamas pirmines pastabas, siūlau Teisingumo Teismui performuluoti prejudicinius klausimus, siekiant atlikti autorių teises, kokia suderinta Sąjungos teisėje, taikymo pagrindinėje byloje aptariamiems dokumentams analizę atsižvelgiant į saviraiškos laisvę. Ši analizė, taigi ir siūlomas atsakymas, pateikiami neišnagrinėjus prejudicinių klausimų, suformuluotų prašyme priimti prejudicinį sprendimą.

68. Iš tikrųjų pirmasis prejudicinis klausimas susijęs su valstybių narių diskrecija perkeliant Direktyvą 2001/29. Kaip prašyme priimti prejudicinį sprendimą pažymi ši prašymą pateikęs teismas, šis klausimas pateiktas atsižvelgiant į *Bundesverfassungsgericht* (Federalinis Konstitucinis Teismas) jurisprudenciją. Pagal šią jurisprudenciją tuo atveju, jei valstybės narės turi diskreciją taikyti Sąjungos teisę, jos privalo ją taikyti atsižvelgdamos į pagrindines teises, nurodytas Vokietijos Konstitucijoje, o nesant tokios diskrecijos, reikia remtis tik Chartija. *Bundesverfassungsgericht* (Federalinis Konstitucinis Teismas) išplėtojo šią jurisprudenciją, remdamasis Teisingumo Teismo jurisprudencija³³. Tačiau mano siūlomas atsakymas visiškai išplaukia iš Sąjungos teisės nuostatų ryšio, t. y. tarp Direktyvos 2001/29 ir Chartijos nuostatų, nesant būtinybės nagrinėti valstybių narių diskreciją.

69. Antruoju prejudiciniu klausimu prašymą priimti prejudicinį sprendimą pateikęs teismas siekia sužinoti dėl galimybės (ar būtinybės) atsižvelgti į saviraiškos laisvę aiškinant autorių teisių išimtis, nustatytas Direktyvos 2001/29 5 straipsnyje. Iš tikrųjų į jas atsižvelgti rekomendavo Teisingumo Teismas Sprendime *Deckmyn ir Vrijheidsfonds*³⁴. Tačiau situacija toje byloje buvo kitokia nei šioje

33 Be kita ko, 2013 m. vasario 26 d. Sprendimu *Åkerberg Fransson* (C-617/10, EU:C:2013:105, 29 punktas).

34 2014 m. rugsėjo 3 d. sprendimas (C-201/13, EU:C:2014:2132, rezoliucinės dalies 2 punkto antra pastraipa).

byloje. Iš tikrųjų išvada, padaryta byloje, kurioje priimtas Sprendimas *Deckmyn ir Vrijheidsfonds*, buvo grindžiama aptariamomis išimties (parodijos išimties) taikymo nagrinėjamu atveju prezumpcija³⁵. Reikėjo nustatyti, ar galima jos netaikyti atsižvelgiant į tai, kad jos taikymas neatitinka aptariamų autorių teisių subjektų teisėtų interesų³⁶.

70. Šioje byloje prašymą priimti prejudicinį sprendimą pateikęs teismas, atrodo, paveiktas saviraiškos laisvės, siūlo plačiai aiškinti pačią galbūt taikytinų išimčių apimtį ir jų taikymo sąlygas. Vis dėlto esu tos nuomonės, kad konkrečiomis aplinkybėmis, susiklosčiusiomis pagrindinėje byloje, negalima taikyti autorių teisių apsaugos, neatsižvelgiant į galimą išimties taikymą.

71. Trečiuoju klausimu prašymą priimti prejudicinį sprendimą pateikęs teismas prašo Teisingumo Teismo nurodyti kitas išimtis ar apribojimus, be nustatytų Direktyvoje 2001/29, kuriuos būtų galima taikyti autorių teisėms remiantis saviraiškos laisvės apsauga. Atsakymas, kurį siūlau, gali atrodyti palankus pasiūlymui, pateiktam šiame prejudiciniame klausime. Tačiau tarp prašymą priimti prejudicinį sprendimą pateikusio teismo požiūrio ir požiūrio, kurio šioje išvadoje siūlau laikytis, yra didelis skirtumas. Iš tikrųjų viena yra remtis saviraiškos laisve, kalbant apie autorių teises esant konkrečiai ir labai specifinei situacijai, ir visai kas kita – į suderintą autorių teisių sistemą, be Sąjungos pozityviosios teisės nuostatų, reglamentuojančių šią sritį, įtraukti išimtis ir apribojimus, kurie dėl savo pobūdžio būtų visuotinio taikymo.

72. Taigi siūlau Teisingumo Teismui išsamiai nenagrinėti prejudicinių klausimų. Be to, kadangi tie patys klausimai buvo pateikti kitose dviejose minėtose bylose, Teisingumo Teismas turės galimybę į juos atsakyti. Tos dvi bylos susijusios su tipiniais autorių teisių taikymo atvejais, kuriuos nagrinėjant šių klausimų analizė bus labai naudinga.

Išvada

73. Atsižvelgdamas į tai, kas išdėstyta, siūlau Teisingumo Teismui arba konstatuoti, kad *Bundesgerichtshof* (Aukščiausiasis Federalinis Teismas, Vokietija) šioje byloje pateikti prejudiciniai klausimai yra nepriimtini, arba atsakyti į juos taip:

Europos Sąjungos pagrindinių teisių chartijos 11 straipsnį, siejamą su jos 52 straipsnio 1 dalimi, reikia aiškinti taip, kad valstybė narė negali remtis savo autorių teisėmis, kylančiomis iš 2001 m. gegužės 22 d. Europos Parlamento ir Tarybos direktyvos 2001/29/EB dėl autorių teisių ir gretutinių teisių informacinėje visuomenėje tam tikrų aspektų suderinimo 2 straipsnio a punkto ir 3 straipsnio 1 dalies, siekdama sukliudyti vykstant diskusijai, susijusiai su bendrojo intereso klausimais, viešai paskelbti šios valstybės narės parengtus konfidencialius dokumentus. Šis aiškinimas netrukdo tam, kad ši valstybė narė, laikydamosi Sąjungos teisės, taikytų kitas savo nacionalinės teisės nuostatas, pirmiausia susijusias su konfidencialios informacijos apsauga.

35 „Padarius prielaidą, kad pagrindinėje byloje nagrinėjamas piešinys atitinka minėtus pagrindinius parodijos požymius <...>“ (2014 m. rugsėjo 3 d. Sprendimas *Deckmyn ir Vrijheidsfonds* (C-201/13, EU:C:2014:2132, rezoliucinės dalies 2 punkto trečia pastraipa).

36 2014 m. rugsėjo 3 d. Sprendimas *Deckmyn ir Vrijheidsfonds* (C-201/13, EU:C:2014:2132, 30–32 punktai).